

XITOIY GEOSIYOSATIDA AFRIKA: BUGUN VA KELAJAK

Fayzaxmatova Madinabonu Dilshod qizi

TDSHU "Xalqaro munosabatlar va zamonaviy siyosiy jarayonlar" fakulteti

fayzaxmatova15@mail.ru

Annotatsiya. Ushbu maqola Xitoy va Afrika munosabatining imkoniyatlarini, shuningdek, geosiyosiy, savdo-iqtisodiy, moliyaviy-investitsion va harbiy-strategik o'lchovlarni tahlil qilishga va Xitoy-Afrika siyosatini amalga oshirishga bag'ishlangan.

Tayanch so'zlar: XXR, Afrika, Xitoy-Afrika hamkorlik forumi(FOCAC), Xitoy-Afrika munosabatlari, Bir kamar bir yo'l, "XXI asrning dengiz ipak yo'li" («Морской Шелковой путь XXI века»), Marvaridlar ipi" («Жемчужка»), qarz diplomatiyasi.

Metod:Ushbu maqola davomida qiyosiy-tarixiy, PESTEL metodlardan unumli foydalanilgan.

Kirish. Ma'lumki, Sovuq urush tugaganidan keyin G'arb Afrikaga e'tiborni biroz susaytirdi. Xitoy Xalq Respublikasi ham bundan unumli foydalana oldi va o'tgan o'n yilliklarda iqtisodiy va harbiy jihatdan qudratli jahon davlatiga aylandi. Xitoyning Afrikaga qiziqishi ushbu mintaqaning jahon miqyosidagi geosiyosiy va geoiqtisodiy ahamiyatining ortib borayotgani bilan izohlanadi. Ayni paytda, so'nggi o'n yillikda dunyo Xitoyning Afrikadagi misli ko'rilmagan faolligiga guvoh bo'ldi. Tabiiy xomashyo manbalari ustidan nazoratni egallashga intilish, xorijda investitsiyalar uchun hududlar va uning jadal rivojlanayotgan sanoati uchun bozorlar topish istagi butun dunyo bo'ylab, jumladan, "qora" qit'ada Xitoy iqtisodiy ekspansiyasining asosiy motivlari hisoblanadi. Xitoy Afrika bozorlaridan eski yevropalik aktorlarni muvaffaqiyatli siqib chiqarmoqda, shuningdek, qit'ada kuchayib borayotgan yangi o'yinchilar, xususan, BRIKS mamlakatlari orasida yetakchilik qilmoqda.

Afrika noyob geografik joylashuvi va boy strategik resurslar zahiralari ega, xususan, uning birdamlik va o'ziga ishonish tendentsiyasi Afrikaga o'z mavqeini va xalqaro munosabatlardagi rolini doimiy ravishda yaxshilash imkonini berdi. Afrika dunyoning eng kam rivojlangan mintaqalaridan biridir. Bugungi kunda bir qator qit'a mamlakatlari o'zlarining iqtisodiyoti yo'q. Boshqa tomondan, Xitoy, bu dunyodagi eng jadal rivojlanayotgan iqtisodiyotlardan biri bo'lib, bu Afrika mamlakatlarida faol qiziqish uyg'otadi.. Ushbu maqola XXR tashqi siyosatining asosiy xususiyatlarini aniqlash va aniqlangan mexanizmlarning transportlarini aniqlash muammosiga bag'ishlangan.

Xalqaro munosabatlarning zamonaviy tizimi, Xitoyning fikriga ko'ra, bir markaz - super va bir nechta buyuk davlatlar modeli shaklida taqdim etilgan. Shu sababli, hozirgi vaqtda Xitoy AQShning jahon siyosiy va siyosiy tuzilmasidagi yetakchiligi bilan bahslashmaydi iqtisodiy jarayonlar, ma'lum bir vaqt ichida ulardan o'zib ketishga intilmaydi. Biroq, bu

yetakchilik mutlaq emas, shuning uchun yetakchi kuchlardan biriga, shu jumladan Xitoyga muhim rol yuklangan.²⁵

Asosiy qism. Xitoyning xalqaro munosabatlardagi ortib borayotgan roli XXI asrning asosiy voqealaridan biriga aylandi, bunda Xitoy nafaqat mintaqaviy va jahon iqtisodiy yetakchilaridan biri sifatida, balki boshqa kuchlar uchun raqobatni yuzaga keltirmoqda, ularni an'anaviy ta'sir doiralaridan siqib chiqarmoqda. Xitoyning siyosiy mavjudligining eng yorqin misollaridan biri Afrika qit'asi Xitoyning uzoq muddatli tashqi siyosat strategiyasi tomonidan nishonga olingan. Ushbu maqolada Xitoyning Afrikaga kirib borish bosqichlarini, maqsadlarini, qiyosiy tarixiy tahlilini o'rganamiz. Xitoyning Afrikaga qiziqishi 1950-yillarning boshlariga borib taqaladi, o'shanda u yangi mustaqil Afrika davlatlariga iqtisodiy yordam bera boshlagan. 1955-yilga kelib, Bandung konferensiyasi Xitoy va Afrikaning turli mamlakatlarining qo'shilmaslik va rivojlanayotgan mamlakatlar manfaatlarini ilgari surish bo'yicha jamoaviy majburiyatini anglatadi. Ushbu uchrashuv hamkorlik va o'zaro manfaatdorlikning umumiy ko'rinishiga zamin yaratdi. 1990-yillarning oxirigacha Xitoy savdo va investitsiya tashabbuslari orqali qit'ada o'z ishtirokini sezilarli darajada oshirdi. O'shandan beri Xitoy Afrikaning eng yirik savdo sherigiga aylandi. 2000-yilda Xitoy-Afrika hamkorligi forumining (FOCAC) tashkil etilishi diplomatik va iqtisodiy hamkorlikning yangi davrini boshlab berdi. O'shandan beri ushbu forum iqtisodiy aloqalar va siyosiy do'stlikni rivojlantirishga qaratilgan Xitoy va Afrika mamlakatlari o'rtasidagi ikki tomonlama munosabatlarni shakllantirishda muhim rol o'ynadi.²⁶

Xitoyning Afrikadagi iqtisodiy va siyosiy faolligini oqlash 21-asr boshida Xitoy tomonidan boshlangan ikkita loyihadadir. Birinchi loyiha Xitoy-Afrika hamkorlik forumi bo'lib, ikkinchisi – “Bir kamar – bir yo'l” tashabbusi doirasida ishlab chiqilgan “XXI asr dengiz ipak yo'li”– Xitoyning nafaqat Yevropada, balki Afrika va Janubiy Amerikada ham multimodal transport manfaatlarini ilgari surish bo'yicha noyob dasturdir. XXR Afrikada qilayotgan ishlarining muhim qismi har uch yilda bir marta Pekinda va Afrika poytaxtlaridan birida bo'lib o'tadigan Xitoy-Afrika hamkorlik forumi (FOCAC) formatida bo'lib o'tadi va Afrika yetakchilarining aksariyati va unda XXR oliy rahbariyati ishtirok etadi. Dasturning o'ziga xosligi uning dunyoning turli mintaqalari, shu jumladan Afrika sharoitlariga mos kelishidadir.²⁷

Ingliz manbalari va terminologiyasiga ko'ra, XXRda Afrika bilan aloqalarni rivojlantirish uchun yana bir geosiyosiy dastur mavjud bo'lib, u "Marvaridlar ipi" («Нитка жемчуга») deb nomlanadi va “Dengiz ipak yo'li” («Морской Шелковой путь») dasturi

²⁵ Rex Li. A Rising China and Security in East Asia: Identity construction and security discourse. London: Routledge, 2009. 212 p.

²⁶ Han Cheng. Reading the Forum on China–Africa Cooperation (2000-2021): geoeconomics, governance, and embedding 'creative involvement'. Area Development and Policy.//2022.-60-83 pp

²⁷ Т.Л. Дейч. Китай и Африка: итоги экономического сотрудничества последних лет. [Центра российско-африканских отношений и внешней политики стран Африки](#) Института Африки РАН Москва..2018

bilan bevosita bog'langan. Uning mohiyati, birinchidan, dengiz savdo yo'llarini himoya qilishni ta'minlash, ikkinchidan, savdoning chuqur kirib borishi uchun geosiyosiy bazalarni yaratish maqsadida Hind okeanining Janubiy Osiyo va Afrika qirg'oqlarida yigirmata Xitoy qirg'oq istehkomlarini - dengiz bazalarini yaratishdan iborat.²⁸

Iqtisodiy manfaatlar. Xitoyning Afrikada ishtirok etishining asosiy omillaridan biri uning iqtisodiy manfaatlari hisoblanadi. O'sib borayotgan iqtisodiyoti va resurslarga bo'lgan ehtiyoji bilan Xitoy Afrikani neft, minerallar va qishloq xo'jaligi mahsulotlari kabi muhim xomashyo manbai sifatida ko'rdi. Buning evaziga Xitoy Afrika mamlakatlariga infratuzilma va sanoatni rivojlantirish uchun kreditlar va investitsiyalarni taklif qiladi. Bu Afrikada Xitoy tomonidan moliyalashtiriladigan loyihalar, jumladan, yo'llar, temir yo'llar, portlar va boshqa asosiy infratuzilmalarni qurishga olib keldi.²⁹

Bunday investitsiyalar sof iqtisodiy emas; ular strategik jihatdan Xitoyning Afrikaning boy tabiiy resurslariga, jumladan, neft, foydali qazilmalar va Xitoyning rivojlanayotgan iqtisodiyotini qo'llab-quvvatlash uchun zarur bo'lgan boshqa xomashyolarga kirishini ta'minlash uchun mo'ljallangan. Bundan tashqari, ushbu loyihalar Xitoyning global savdo va xalqaro siyosatdagi ta'sirini kuchaytiradi.

Xitoyning Afrikadagi investitsiya strategiyasi ko'p qirrali bo'lib, asosan savdo, infratuzilma va tabiiy resurslarni qazib olishga qaratilgan. "Bir makon, bir yo'l" tashabbusi (BRI) dunyoning keng miqyosida savdo yo'llari va iqtisodiy yo'laklarning keng tarmog'ini yaratishni maqsad qilgan eng yirik loyiha hisoblanadi. Bu rejada Afrika muhim o'rin egallaydi. Temir yo'llar, avtomobil yo'llari va portlarni o'z ichiga olgan yirik infratuzilma loyihalari Xitoyning butun qit'ada o'zaro aloqalarni kuchaytirish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga bo'lgan intilishlarini yaqqol ko'rsatib turibdi.³⁰

Xitoy-Misr munosabatlari. Misrning Xitoy bilan munosabatlari 1950-yillarga borib taqaladi. Misr 1956 yilda XXR bilan to'g'ridan-to'g'ri diplomatik aloqalar o'rnatgan birinchi arab va Afrika davlati bo'ldi. Oradan bir necha hafta o'tgach, Pekin Suvaysh inqirozi davrida Misrga 4,5 million dollar grant taklif qildi – bu ramziy birdamlik harakati.

Misr prezidenti As-Sisiy davrida munosabatlar chuqurlashdi. Sisi 2014-yilda Xitoyga har tomonlama strategik hamkorlikni (CSP) imzolash uchun tashrif buyurdi, o'shandan beri kamida 25 ta ikki tomonlama bitimlar imzolandi.

²⁸ Zhao, J. 21st-Century Maritime Silk Road Initiative: Aims and Objectives, Implementation Strategies and Policy Recommendations (Series on China's Belt and Road Initiative). World Scientific, Social Sciences Academic Press. New Jersey. 2020. 256 p.

²⁹ Giovannetti G. China's Economic Cooperation with Africa // Journal of African Development. 2011. p. 143

³⁰ Giovannetti G. China's Economic Cooperation with Africa // Journal of African Development. 2011. p. 147

Xitoy Misrning yangi ma'muriy poytaxt loyihasini qo'llab-quvvatlagan birinchi xorijiy davlatlardan biri bo'ldi, Xitoy davlat qurilish muhandislik korporatsiyasi 2015 yilda shartnoma imzoladi.

Xitoy, shuningdek, Misrning birinchi import manbai bo'lib, Misrning Xitoyga eksporti 2010 va 2018 yillar oralig'ida ikki baravar oshdi. Misr 2000 va 2017 yillar orasida Xitoydan 3,4 milliard dollar qarz olgani taxmin qilinmoqda.³¹

Shuni ta'kidlash joizki, XXR allaqachon Misr portlarini Yevropaning materik qismi bilan Pireydagi (Gretsiya) qayta yuklash portida bog'laydigan O'rta yer dengizi orqali o'tuvchi savdo dengiz yo'lini nazorat qilmoqda. Pirey porti operatori bo'lgan Xitoyning China Ocean Shipping Company (COSCO) kompaniyasi (portning 51 foiz aktsiyalariga egalik qiladi) Avstriya, Chexiya, Germaniya va Polsha yakuniy manzil bo'lgan temir yo'l yuk tashish xizmatlarini taqdim etadi.³²

Xitoy-Angola munosabatlari. Angola 2002-yilda 30 yillik fuqarolik urushi tugaganidan keyin Xitoydan katta sarmoya oldi. Urush mamlakat infratuzilmasini vayron qildi va yarim milliondan ortiq odamni o'ldirdi. Ammo o'sha paytda G'arb manfaatlari Afg'oniston va Iroqdagi "terrorga qarshi urush" bilan chalg'igan va Angola yordam so'rab Xitoyga murojaat qilgan.

Xitoy neft evaziga infratuzilmaga sarmoya kiritishga rozi bo'lib, Xitoy sarmoyasi uchun bum davrini boshlab berdi. Taxminan 2013-yilda bu mamlakatda 172 000 ga yaqin xitoylik istiqomat qilib, infratuzilma loyihalarida ishlayotgani kuzatildi. Angola uchun o'zining neft fyucherslarini qayta qurish uchun garovga qo'yish mantiqiy edi - Braziliya va Isroil bilan "infratuzilma uchun tovar" shartnomalarini ham.³³

Xitoy sarmoyasi yaxshi va yomon oqibatlariga olib keldi. Xitoy tajribasi yangi infratuzilmani, jumladan, stadionlar, shifoxonalar va shahar qurilishlarini taqdim etdi. Ammo u yangi, malakali afrikalik ishchi kuchini ta'minlay olmadi, aksariyat ish o'rinlari xitoylik ishchilar uchun ajratilgan.

2021-yilda Angola har qanday Afrika davlati ichida Xitoyga eng ko'p qarzdor davlat bo'ldi. Xuddi shu yili Angolaning barcha neft eksportining 72 foizi Xitoyga to'g'ri keldi. 2022- yilda Xitoyga tegishli Angola qarzining qiymati \$18 mlrd tashkil qiladi.³⁴

³¹ [Dr Alex Vines OBE, Jon Wallace](#). China-Africa relations."What are China's objectives in Africa, how valid is the concept of 'debt trap' diplomacy, and what are China's military ambitions in the region?".

2023.Intrner resourse. www.chathamhouse.org/2023/01/china-africa-relations [murojaat sanasi 05.11.2024]

³² [Dr Alex Vines OBE, Jon Wallace](#). China-Africa relations."What are China's objectives in Africa, how valid is the concept of 'debt trap' diplomacy, and what are China's military ambitions in the region?".

2023.Intrner resourse. www.chathamhouse.org/2023/01/china-africa-relations [murojaat sanasi 05.11.2024]

³³ Т.Л. Дейч. АФРИКА В СТРАТЕГИИ КИТАЯ. УЧРЕЖДЕНИЕ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК ИНСТИТУТ АФРИКИ РАН. Москва.2008. 253 с.

³⁴ [Dr Alex Vines OBE, Jon Wallace](#). China-Africa relations."What are China's objectives in Africa, how valid is the concept of 'debt trap' diplomacy, and what are China's military ambitions in the region?".

2023.Intrner resourse. www.chathamhouse.org/2023/01/china-africa-relations [murojaat sanasi 05.11.2024]

Kenianing Xitoydan qarzi. Xitoy Keniyaning eng yirik ikki tomonlama kreditoridir. Ko'pchilik Nayrobini Mombasa bilan bog'laydigan 5,3 milliard dollarlik standart temir yo'l loyihasiga tegishli. Keniyaning Xitoy qarziga xizmat ko'rsatish bilan bog'liq muammolari, agar Keniya defolt bo'lsa, Xitoy Mombasa portini tortib olishi mumkinligi haqidagi taxminlarga sabab bo'ldi.

Biroq, Xitoy kreditlari Keniya davlat qarzining tez o'sishining faqat bir qismidir, buning natijasida mamlakat qarzining yalpi ichki mahsulotga nisbati 2020-yilga kelib 69 foizga oshgan. Keniyaning Xitoy oldidagi umumiy qarzi 2022-yil iyunigacha \$6,83 mlrd ni tashkil etadi.³⁵

Yaqinda tuzilgan kelishuv mamlakatda infratuzilma sohasidagi hamkorlikka yanada real yondashishni ko'rsatdi.

Xitoy kompaniyasi Nayrobida 600 million dollarlik qurish-ishlash-o'tkazish modeli ostida yangi tezyurar yo'l qurdi, mulkchilik 30 yildan so'ng Keniyaga qaytarildi - bu dunyoning boshqa joylarida tanish bo'lgan format va kreditlardan ko'proq boshqariladigan miqyosda.³⁶

Xitoy-Afrika munosabatlarining kelajagi. O'tgan 70 yil ichida, ayniqsa, Xitoy-Afrika hamkorlik forumi tashkil etilganidan beri 24 yil davomida Xitoy-Afrika munosabatlari jadal rivojlandi. Xitoy va Afrika o'rtasidagi hamkorlik so'nggi yillarda jadal rivojlanmoqda. Xitoyning Afrika bilan aloqalari iqtisodiy, siyosiy va madaniy sohalarda kengaymoqda. Xitoy Afrikada infratuzilma loyihalarini amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi. "Bir kamar, bir yo'l" tashabbusi doirasida ko'plab yo'l, ko'priklar va energetika loyihalari amalga oshirilmoqda. Bu hamkorlik davom etishi kutilmoqda. Xitoy-Afrikadagi savdo hajmi o'sishda davom etadi. Xitoy Afrikaga investitsiya kiritish uchun turli imkoniyatlarni izlamoqda, bu esa mahalliy iqtisodiyotlarni rivojlantirishga yordam beradi. Xitoy Afrika mamlakatlariga texnologiyalarni transfer qilish orqali raqobatbardoshligini oshirishga yordam berishi mumkin. Axborot texnologiyalari, energetika va qishloq xo'jaligi sohalarda hamkorlik kuchayishi kutilmoqda. Umuman olganda, Xitoy-Afrika hamkorligi kelajakda yanada chuqurlashishi kutilmoqda, ammo buni amalga oshirishda muloqot, o'zaro manfaatlar va barqaror rivojlanishga e'tibor qaratish muhimdir.

O'tmishda Xitoy birinchi to'lovni talab qilib, Afrika davlatlaridan qarzlarini to'lashni agressiv tarzda davom ettirgan. Ammo bu yondashuv Xitoyning rivojlanayotgan davlatlar chempioni sifatida xalqaro obro'si uchun haqiqiy muammolarni keltirib chiqaradi. Xitoyning Afrikada o'z obro'sini himoya qilish va oqilona moliyaviy kelishuvga erishish uchun eng yaxshi umidi G20 kabi ko'p tomonlama tashkilotlar orqali G'arb bilan birga

³⁵ [Dr Alex Vines OBE, Jon Wallace](#). China-Africa relations."What are China's objectives in Africa, how valid is the concept of 'debt trap' diplomacy, and what are China's military ambitions in the region?". 2023. Intrntr resourse. www.chathamhouse.org/2023/01/china-africa-relations [murojaat sanasi 05.11.2024]

³⁶ [Dr Alex Vines OBE, Jon Wallace](#). China-Africa relations."What are China's objectives in Africa, how valid is the concept of 'debt trap' diplomacy, and what are China's military ambitions in the region?". 2023. Intrntr resourse. www.chathamhouse.org/2023/01/china-africa-relations [murojaat sanasi 05.11.2024]

qarzdor mamlakatlarga yordam berishdir. Ikki tomonlama va ko'pincha noaniq kelishuvlarga asoslangan BRI bitimlarini tuzgan Xitoy uchun bunga rozi bo'lish qiyin bo'ladi. Bu, shuningdek, Rossiyaning Ukrainaga bostirib kirishi bilan og'irlashgan AQSh bilan global strategik raqobatdagi mamlakat uchun muammoli bo'lar edi. Shuning uchun Afrika davlatlari Xitoy va G'arbdan qarz muammosi bo'yicha hamkorlik qilishni so'rashi juda muhim, ya'ni Afrika Ittifoqi (AU) kabi institutlar orqali bir ovozdan Yevropa Ittifoqining Afrika Ittifoqini G20ga qo'shilishi uchun talab qilishi Afrika, Xitoy va G'arb o'rtasidagi qarz muammosiga adolatli, hamkorlikda yechimlar yaratish uchun muhim qadam bo'lishi mumkin.

Natijalar.

1-rasm. “Bir kamar bir yo'l” xaritasi.

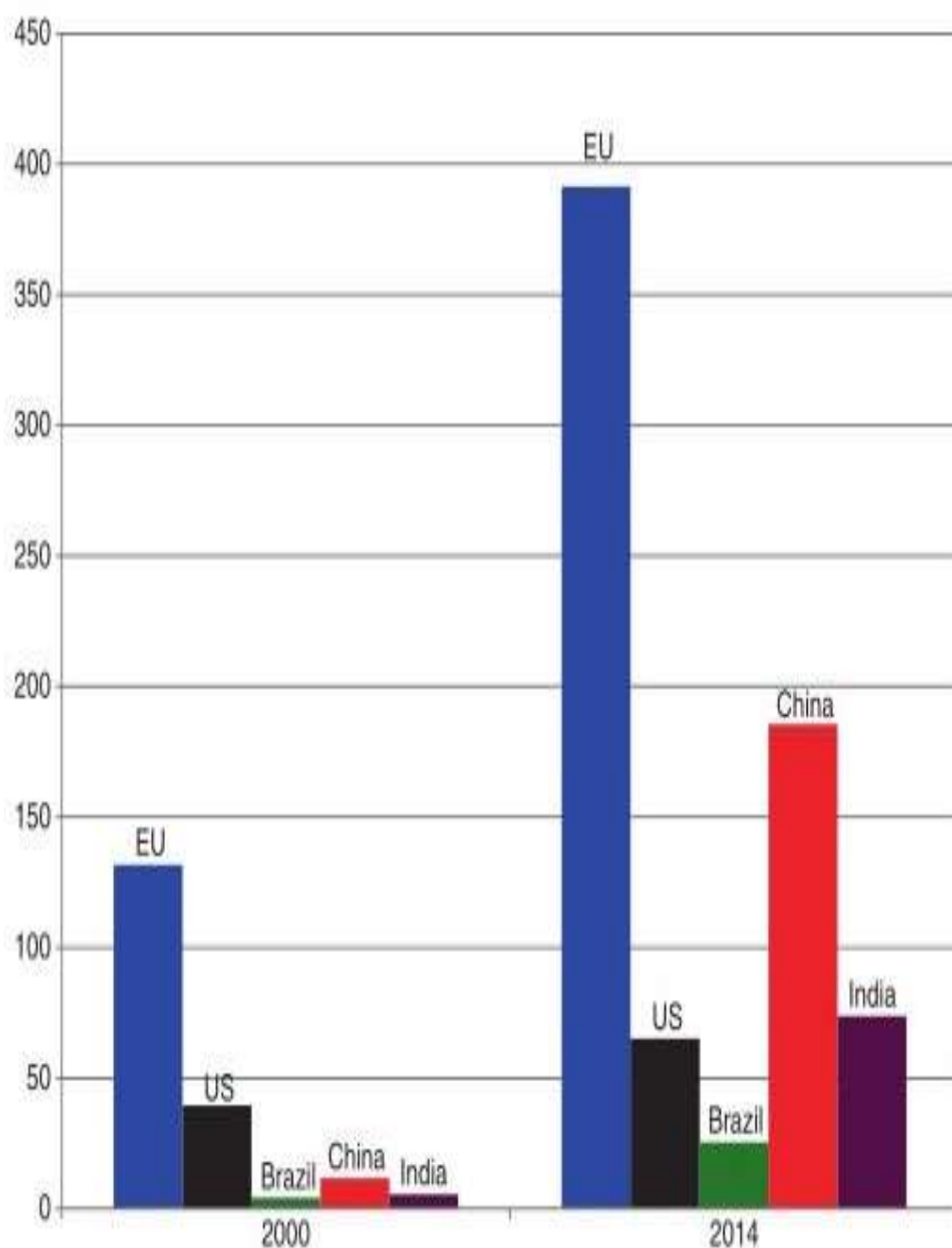
2-rasm. "XXI asrning dengiz ipak yo'li" («Морской Шелковой путь XXI века») xaritasi.

3-rasm. "Marvaridlar ipi" («Жемчужка») xaritasi.

TA'LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR

III son, Fevral

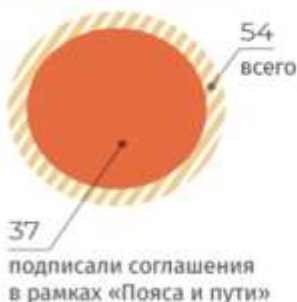

4-rasm. Ayrim davlatlarning Afrika davlatlari bilan eksport-import operatsiyalarining umumiy hajmi (milliard AQSh dollarida).

21-asr boshida Xitoyning Afrikadagi ulushi umumiy savdoning (eksport va import) 5% dan kamrog'ini tashkil etgan bo'lsa, 2014-yilga kelib bu ko'rsatkich deyarli 16% ga oshdi. 2009 yilga kelib, Xitoy Afrikaning birinchi yagona savdo sherigi sifatida AQShni ortda qoldirdi.

Китайская экспансия в Африке

Независимые
страны Африки

Анонсированная Китаем в 2018 г.
финансовая помощь
странам Африки, \$

NEWS.RU

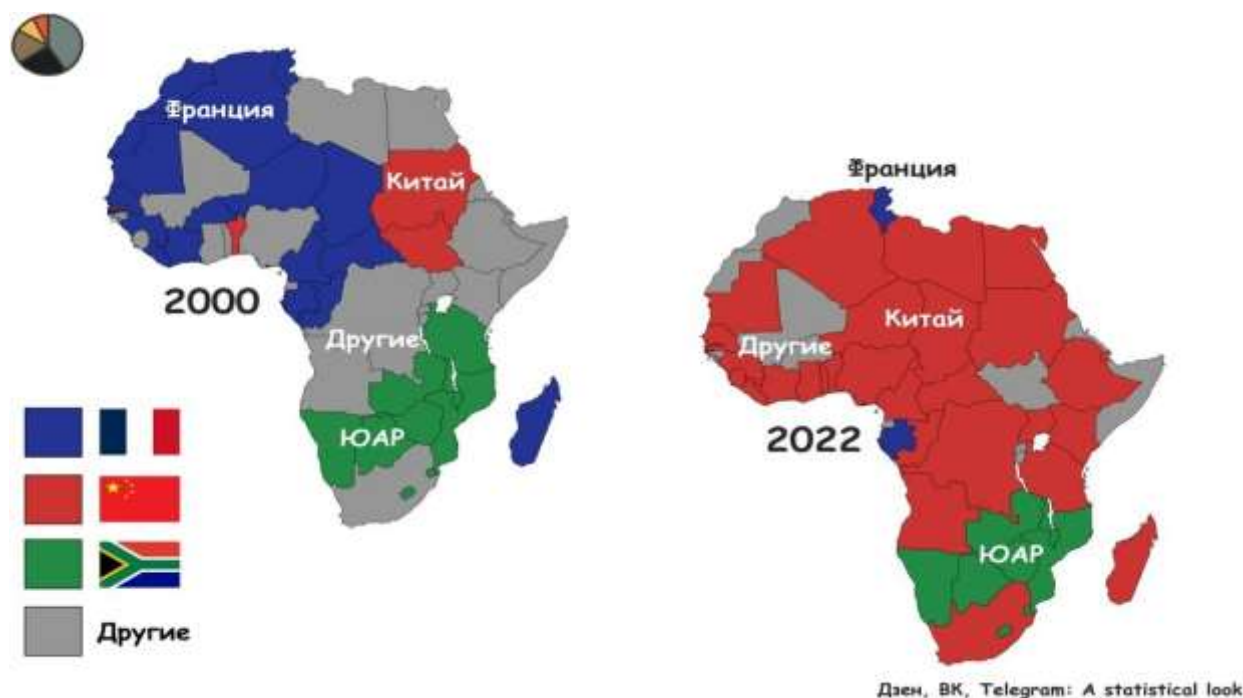
Источники: Foreign Policy, Belt and Road Portal, Council on Foreign Relations

5-рasm. 2000 va 2014 yillar oralig'ida Xitoy banklari, kompaniyalari va hukumati Afrikaga 80 milliard dollardan ortiq mablag'ajratdi. Eng yirik oluvchilar:

- Angola (21,2 milliard dollar),
- Efiopiya (12 milliard dollar),
- Keniya, Sudan va Kongo Demokratik Respublikasi (har biri 5 milliard dollar).

Xitoy mablag'lari asosan infratuzilma ob'ektlarini: avtomobil va temir yo'llarni qurish, mamlakatlarni elektrlashtirish va boshqa loyihalarga sarflangan.³⁷

³⁷ Yao Lan (2015) China-Africa Trade Tops 220 bln USD in 2014: Envoy // Xinhua, Economy, November 11, 2015 // www.ecns.cn/business/2015/11-21/189578.shtml, дата обращения 12.10.2018

6-rasm. Afrikaning 2000 va 2022-yillardagi eng yaxshi savdo hamkorlari.

Agar 2000 yilda ko'plab Afrika davlatlari o'zlarining mustamlakachilik o'tmishidan ta'sirlangan Frantsiya bilan savdo qilgan bo'lsa, 20 yildan keyin hamma narsa o'zgardi - Afrika mamlakatlari bozori Xitoy tomonidan qo'lga kiritildi. Bugungi kunga kelib, Frantsiya faqat Tunis va Gabonning asosiy savdo sherigi hisoblanadi. Aksariyat Afrika mamlakatlari Xitoy bilan, asosan, tabiiy resurslar va qishloq xo'jaligi sohasida faol savdo aloqalariga o'tdi.

Xulosa. So'nggi o'n yilliklarda Afrika Xitoyning geosiyosiy strategiyasida muhim o'rin egalladi. Iqtisodiy sarmoyalar, savdo-sotiq va infratuzilma rivojlanishi bilan tavsiflanadigan bu munosabatlar Xitoyni qit'ada asosiy ishtirokchiga aylantirdi. Ushbu jarayonning dinamikasini to'liq anglash uchun bu aloqalarning tarixiy ildizlarini, bugungi kundagi ahamiyatini va Xitoy-Afrika munosabatlarining kelajakdagi ehtimoliy yo'nalishlarini chuqur tahlil qilish zarur. Shunday qilib, Xitoy iqtisodiyotidagi tanazzul uning Afrika davlatlari bilan iqtisodiy hamkorligiga keskin salbiy ta'sir ko'rsatadi, deb hisoblagan ekspertlarning prognozlaridan farqli o'laroq, Afrika Xitoyning tashqi iqtisodiy siyosatida hamon muhim o'rinni egallab turibdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Han Cheng. Reading the Forum on China–Africa Cooperation (2000-2021): geoeconomics, governance, and embedding 'creative involvement'. Area Development and Policy.//2022. 60-83 pp.

2. Osman Elnor. Prospects for China–Africa Cooperation.China and the World in a Changing Context. China and Globalization. Singapore. 2022.55-58 pp.
3. Rex Li. A Rising China and Security in East Asia: Identity construction and security discourse. London: Routledge, 2009. 212 p.
4. Shelton G., Paruk F. The Forum on China–Africa Cooperation: A strategic opportunity. – Institute for Security Studies, 2008. 222 p.
5. Zhao, J. 21st-Century Maritime Silk Road Initiative: Aims and Objectives, Implementation Strategies and Policy Recommendations (Series on China's Belt and Road Initiative). World Scientific, Social Sciences Academic Press. New Jersey. 2020. 256 p.
6. Ли Гуаньцзюнь. Стратегия «Нитки жемчуга» в контексте морской политики КНР // Вестник московского университета.Международные отношения и мировая политика. Москва .2011. 162-174 сс.
7. Т.Л. Дейч. Китай и Африка: итоги экономического сотрудничества последних лет. [Центра российско-африканских отношений и внешней политики стран Африки](#) Института Африки РАН. Москва.2018
8. Т.Л. Дейч. АФРИКА В СТРАТЕГИИ КИТАЯ. УЧРЕЖДЕНИЕ РОССИЙСКОЙ АКАДЕМИИ НАУК ИНСТИТУТ АФРИКИ РАН. Москва.2008. 253 с.
9. [Dr Alex Vines OBE, Jon Wallace](#). China-Africa relations.”What are China’s objectives in Africa, how valid is the concept of ‘debt trap’ diplomacy, and what are China’s military ambitions in the region?”. 2023.Intrner resourse. www.chathamhouse.org/2023/01/china-africa-relations [murojaat sanasi 05.11.2024]
10. Yao Xinhua. China-Africa Trade Tops 220 bln USD in 2014: Envoy //Economy.November 11, 2015 // www.ecns.cn/ [murojaat sanasi 12.10.2024].